

כלי יקר

גיליון 90 שנה ב' ה'תש"פ

פרשת הקת

סוד ענייני פרה אדומה

'ומוזה מי הנדה יכבס בגדיו' [במדבר יט, כא]

רוב המפרשים יצאו ללקט ולא מצאו טעם מספיק, למה הפרה המטהרת הטמאים תטמא הטהורים. ועתה הט אונק ושמע, כי מצינו שכל אוכל אינו מוכשר לטומאה עד שיפול עליו מים [ויקרא יא, לה], ואיך אפשר המים שמקורם טהרה יסבבו הטומאה.

אלא ביאור הענין כך הוא, שכך הוא בטבעיות שכל דבר אינו מתפעל כי אם מהפכו ולא ממה שהוא ממינו, כדרך שהיצר הרע מתגרה יותר בישראל מבאומות, ובתלמידי חכמים יותר מכולם [סוכה גב], לפי שכולם הפכיים לו, על כן הוא רוצה להתגבר עליהם, וזה טעם שסמוך לעליית השחר החושך מתגבר, כי כל דבר מתפעל מהפכו דווקא, לפיכך כל אוכל זרע אינו מתפעל מן הטומאה לעשות בו רושם עד שיבא עליו מים שכולם טהרה, ואז הטומאה רצונה לנצח הטהרה ומתגבר עליה ועושה בה רושם.

כך מי נדה, שיש בהם מים שכולם טהרה, ויש שם אפר פרה שכולו טומאה, והם מעורבין יחד, לפיכך אם מי נדה זורק על אדם טמא אז אין האדם מתפעל מן האפר שהרי הוא ממינו, אבל הוא מתפעל מן המים שהם הפכיים לו, כי הוא טמא והמים הטהורים, על כן המים פועלים בו ומנצחים הטומאה, אבל אדם טהור הנושא מי הנדה אינו מתפעל מן המים כי הם ממינו ששניהם טהורים, אבל הוא מתפעל מן האפר שהם הפכיים לו, כי הוא טהור והאפר טמא, על כן האפר פועל בו ועושה בו רושם לטמא.

ואם תשאל לומר אם כן האפר למה לי, יטהרו במים בלא אפר. תשובה לדבר שיש צורך בזריקת האפר עליו כי לא יוכל להטהר עד שיידע מקור הטומאה, וישתדל להסיר הסבה, לומר הרי לך שטר ושוברו עמו, ובעירוב זה כח המים אתי לאשמועין שהם מנצחים מקור הטומאה.

ועל צד הרמז מקום אתי לומר על פי דברי בעל העקידה, שפירש כל עניני הפרה על דרכי התשובה כמבואר מספרו. ועל זה הדרך קרוב לשמוע שרפואת הנפש כרפואת הגוף, כי המשקה המועיל לתרופת אדם חולה, מזיק לאדם בריא, וכמו שאמרו רבותינו ז"ל [תענית יא]: 'בר בי רב דיתיב בתעניתא כלבא ליכול שירותא', הרי שהצומות מטמאים את הטהורים ומטהרים הטמאים, פירוש מי שנטמא כבר בעבירה הצומות הכרחיים לו,

וכהיא שאמרו רבותינו ז"ל [זמא פו]: 'היכי דמי בעל תשובה, כגון שבא אותו מעשה לידו ופירש ממנו, מחוי רב יהודה באותו פרק ובאותו אשה ובאותו מקום', כי מקום החטא ושער שעבר בו, צריך שישם תהיה גבורתו להתגבר על יצרו, שכבר טעם פה טעם עבירה ומבקש למודו, וזהו שאמר [הושע ב, א]: 'והיה במקום אשר יאמר להם לא עמי אתם יאמר להם בני אל חי', דווקא במקום החטא אשר שם יאמר להם 'לא עמי אתם', במקום ההוא תהיה התשובה ושם יאמר להם 'בני אל חי'.

ויש אומרים שזה כוונת רבותינו ז"ל [ברכות לה]: 'מקום שבעלי תשובה עומדים צדיקים גמורים אין יכולים לעמוד שם', כי הבעל תשובה צריך לעמוד במקום אשר עמד שם בראשונה ולהתיחד עם אותה אשה אשר חטא, אבל לצדיק גמור אסור היחוד כי אסור להביא נפשו בנסיון, נמצא שיחוד דהיינו עצם התשובה מטמא הטהורים ומטהר הטמאים,

וכן צריך כל בעל תשובה להטות לקצה אחרון בדבר שחטא בו כדי שיצא לדרך הממוצע, כדרך האומנן הרוצים ליישר עין מעוקם שצריך לעקמו לצד שני, אבל לצדיק גמור לא יתכן דרך זה אלא שצריך לילך בדרך ממוצע תמיד [עין רמב"ם הלכות דעות פרק א], כמו שנאמר [קהלת ז, טז]: 'אל תהי צדיק הרבה אל תרשע הרבה'. וכן יש אומרים שדבר זה נרמז ב'השלכת עין ארז ואזוב אל תוך שריפת הפרה' [פסוק ו], דהיינו השלכת הקצוות שלא להגביה עצמו כארז ולא להשפיל עצמו יותר מדאי כאזוב, על כן הפרה מטמאה ומטהרה כדי שנלמוד ממנה שבעניני התשובה יש כמה דברים המטמאים ומטהרים כאחד, והשנוי בא מצד המקבלים כאמור, וזה דרך נכון וברור.

ביטול הרע - רק בעקירת השורש

'פרה אדומה תמימה' [במדבר יט, ב]

'משל לבן שפחה שטינף פלטיץ המלך אמרו תבא האם ותקנה צואת בנה' [במדבר רבה יט, ח], לפי שכל הרוצה לבטל איזו גידול רע, אין די בשיכרות הענפים כל זמן שבארץ לא ימות גזעו שורש פורה ראש ולענה, כי סופה לחזור ולצמוח, אבל בביטול השורש יפלו גם הענפים, כמו שנאמר [עמוס ב, ט] 'ואשמיד פרו ממועל ושרשיו מתחת', שמע מינה שלא די בהשמדת הפרי לבד, לכך אמרו רבותינו ז"ל [עבודה זרה מה:] 'העוקר עבודה זרה צריך לשרש אחריה, רצה לומר צריך לחקור איזו סבה גרמה להם לעבוד עבודה זרה, כי הסבה הוא השורש פורה ראש ולענה, ובביטול הסבה יפול המסובב דהיינו התולדה, והסבה נמשלה לאם המולדת התולדה, על כן צוה ה' על שריפת הפרה אם של העגל, כדי שנלמוד מזה דין 'העוקר עבודה זרה צריך לשרש אחריה' ואז לא ישובו לכסלה.

ובפרשת כי תשא [יג, ה] הארכנו לדבר מזה, ושם מבואר שעיקר הסבה היתה רוב כסף וזהב שהשפיע להם הקדוש ברוך הוא, כמו שאמרו רבותינו ז"ל [ברכות לב:] 'אתה גרמת להם וכו', ולפי שהזהב האדום הזה הביאם לידי מעשה זה, על כן יקחו פרה אדומה לשרוף ולבטל מראה האדום הזה, וזהב לא ירבה להם עוד, ואז לא יבואו לידי מעשה כזה.

והוסיף רבנו ז"ע ב'עוללות אפרים' [חלק ב מאמר רפז] ובדרך זה הלכו צוררי ישראל שחשבו לבטל מישראל תורה ומצוה, בראותם שהתורה היא סיבת קיומם ומעמדם, וחשבו שבהעדר הדבר המעמיד יפול הנשען עליהם, ובתורה עצמו חשבו גם כן להפיל המצוות העקרים. וכן היה בימי אנטיוכוס שחשב לבטל מישראל חודש מילה ושבת וכו', עד אשר הופיע ה' ממכון שבתו והזריח אור ישראל, כי כבר ברית כרותה לנו שאפילו אם יתקבצו כל מלכויות שבעולם נוסדו יחד על ישראל ועל התורה מכל מקום אינן יכולין לבטל מהם תורה ומצוה. עד כאן דברי רבנו ז"ע ב'עוללות אפרים'.

וענין עמוק זה והמשל ושוברו הראה ה' במעשה העגל, כי הוא גרם טומאת המת, לפי שבמתן תורה נעשו ישראל 'חירות על הלוחות חירות ממלאך המות' [שמות רבה מא, ז], ואין הפירוש שהיתה הכוונה לבטל המות לגמרי, אלא ענין חירות זה הוא דווקא ממלאך המות, שלא ימותו כי אם בנשיקה על פי ה', ואז לא היו המתים טמאים. כי כל עיקר הטומאה של המתים באה ממיטה שהיא על ידי מלאך המות הבא מסטרא דמסאבא, אבל המתים בנשיקה אין בהם שום צד טומאה, שהרי ביום שמת רבינו הקדוש אמרו שיבו ביום בטלה הכהונה [כתובות קז: ועיין שם בתוספות], כי לא היה שם טומאה על כן התירו לכהנים להתעסק בו, נמצא שבקבלת התורה נעשו בני חורין ממלאך המות ובטלה הטומאה, ועל ידי העגל שעשו חזרו לקלקולם והשליטו עליהם המלאך המות, ואם כן העגל גרם טומאת המת, 'על כן תבא האם ותקנה צואת בנה' להסיר הטומאה על ידי אפר הפרה, וזה פירוש יקר. [ועיין בדברי רבנו ז"ע וקרא כא, ב. וכן בעלון לפרשת אמור מה שהבאנו מדברי רבנו ז"ע בענין זה]

ומוסיף רבנו ז"ע ב'שפתי דעת' [מאמר רנד]

ואף על פי שגם קודם מתן תורה היה כתובה התורה לפני הקדוש ברוך הוא, והיה כתוב בה פרשת פרה, תשובה לדבר, כי גם לדברי האומרים [עבודה זרה ה:] 'אילו לא חטא אדם הראשון לא היו מתים כלל', ואם כן קשה, הלא אלפים שנה קודם שנברא העולם היתה התורה כתובה לפני הקדוש ברוך הוא במרום [ויקרא רבה יט, א], והיו כתוב בה פרשת נחלות פרשות יבמין. ומה שתמצו בגמרא [עבודה זרה שם] על תנאי וכו', אינו מספיק.

והנראה לי בהיתר כל ספיקות אילו, כי התורה היתה כתובה לפני ה' בלי הבדל אותיות כלל, והיא כולה שמותיו של הקדוש ברוך הוא על ידי הצרופים שיצרפו האותיות ויבדילו ביניהם בדרך אחר, הנסתר, לא כמו בהבדל אותיות הניתן לנו, דהיינו הנגלה. ובדרך זה אמרו [תנחומא בראשית א] 'התורה היתה כתובה באש שחורה על גבי אש לבנה', והיינו נסתר המכונה בשחור והנגלה בלבן. והמלאכים חשבו שאין בתורה כי אם הנסתר לבד אשר אליו הם ראוין יותר מן התחתונים, על כן אמרו [שבת פח:] מוטב שתתן הודך על השמים [תהלים ח, ב], עד שהשיב להם משה שיש בה גם הנגלה. [ועיין בחוברת מאמרי רבנו ז"ע לחג השבועות שיצא על ידי מערכת עלון כלי יקר, שהרחבנו מדבריו בענין זה עיין שם]

ובהצעה זו נוכל לומר שאילו לא חטא אדם הראשון לא היו מתים כלל, ואף על פי שגם מחשבתן של ישראל קדמה לעולם [בראשית רבה א, ד], מכל מקום פרשת נחלות ויבום היה נותן להם בלי הבדל אותיות, כדי שלא להשתמש בהם כי אם בדרך הנסתר לבד, וכשחטא אדם נקנס עליו ועל זרעו מיתה, ואז נכתבו בהבדל אותיות. גם מאז שנקנסו עליו מיתה נכלל בזה שתהיה גם על ידי מלאך המות מצד הזוהמא שהטילה נחש בחוה, וכשעמדו ישראל על הר סיני וקבלו הלוחות שמצידם נעשו חירות ממלאך המות, פסקה זוהמתן, אז עלה בלבו יתברך ליתן כל התורה בהבדל אותיות חוץ מפרשת פרה שהיה ניתן בלי הבדל אותיות, כי אין צורך בנגלה, כי אם אין מלאך המות אין טומאה במיתה נשיקה. וכאשר חטאו בעגל נתבטל החירות ממלאך המות וחזרה הטומאה למקומה, על כן ניתן להם גם פרשת פרה בהבדל אותיות. כי העגל טינוף פלטיץ של מלך, והפרה מקנחת צואה, דהיינו הטומאה.

המושך בעמוד הבא

המשך - ביטול הרע - רק בעקירת השורש

אך עדיין נשאר במקומו רושם הלוחות שהיו עושיין הורין ממלאך המות, כי מצינו שכשמת רבי אמרו [ירושלמי ברכות ג, א] בטלו הכהונה, רצה לומר הותרה לכהנים להתעסק בו, כי לא היה בו שום טומאה. והטעם, משום שהיה ממת עצמו על התורה ולא היה נהנה מן העולם אפילו באצבע קטנה [כתובות קד-], על כן לא היה בו שום צד טומאה, כי מסתמא בנשיקה מת ולא על ידי מלאך המות.

נמצא אתה אומר שהתורה והפרה פועלים פעולה אחת, כי כמו שהפרה מסירה טומאת המת כך התורה מסירה הטומאה, לכך נאמר 'זאת חקת התורה', שכל האמור בפרה הוא בעצם חקת התורה. ועדיין לא פירוש מה הם חקת התורה האמורים בפרה, על כן אמר תחילה דיני פרה איך שהוא מסירה הטומאה, ואחר כך אמר 'זאת תורת האדם כי ימות באהל', וקשה, ימות באהל למה לי נאמר, וכי טומאת אהל תלוי בזה שימות באהל, הלא גם אם היה מת מחוץ לאהל והובא אל האהל הוא מטמא באהל. אלא שמדבר ביושב אוהלים, כרבי הממית עצמו באהל על דברי תורה, בזה וודאי אין טומאה, כי התורה מסירה הטומאה כמו הפרה, כי הממית עצמו עליה וודאי מיתתו בנשיקה שאין כאן טומאה כלל. ונמצא חקת התורה כחקת הפרה, מה הפרה מטהרת הטמאים ומטמא טהורים, כך התורה, על דרך, 'אם ימות יחיה ואם יחיה ימות' [לקוט שמעוני בראשית יד], כי הממית עצמו עליה יחיה, רצה לומר גם במותו הוא קרוי 'חי רב פעלים' [ברכות יח], כי דומה כאילו אין בו מיתה כלל. ופירש זה נכון וברור. עד כאן דברי רבנו זי"ע בשפתי דעת.

ומוסיף רבנו זי"ע [פסוק ג] 'ונתתם אותה אל אלעזר', ולא על ידי אהרן כי הוא היה סבה אל העגל ומדמצינו שמושה התפלל שאליעזר הדרוש דין הפרה יהיה מחלצו, וכאן נאמר גם כן אלעזר שמע מינה שיש רמז: 'אל עזר' האל יתברך אל הטהרה, כמו שנאמר [יחזקאל לו, כח] 'וזרקתי עליכם מים טהורים וגו', כי לולא העזר של האל יתברך לא עלתה להם טהרה זו לבד. ומדקאמר 'פרה בת שנים עולה בת שנתה' שמע מינה שהסבה גדולה פי שנים מן המסובב, על כן ביותר צריך האדם זירו על הסרת הסבה כאמור.

פרה אדומה - כפרה על חטא העגל

'ויקחו אליך פרה וגו' [במדבר יט, ב]

פירש רש"י לעולם היא נקראת על שמך וכו'. מה יקר וגדולה נתן למשה בזה שתקרא הפרה על שמו, והקרוב אלי לומר בזה שיצא מצוה נקראת כי אם על שם הגומרה' [תנחומא עקב, ו] ולדעת רבותינו ז"ל [במדבר רבה יט, ח] הפרה כפרה על עון העגל, 'תבא האם ותקנה צואת בנה', וכשם שמושה התחיל בכפרה זו כששרף העגל ויטחון אותו דק לעפר, כך יגמור הכפרה שגם הגמור יקרא על שמו.

וזה טעם אמרו רבותינו ז"ל [במדבר רבה יט, ז] כששמע משה שהקדוש ברוך הוא אמר הלכה בשם אליעזר, פרה בת שנים עגלה בת שנתה, אמר יהי רצון שיהא אליעזר זה מיוצאי חלצי, שנאמר 'ושם האחד אליעזר' [שמות יח, ד], ומה ראה משה על ככה לבקש על דין זה שיצא מיוצאי חלציו יותר מכל סתרי תורה הנאמרים באמת מכל דור ודור ודורשיו דור דור וחכמיו, אלא לפי שבמעשה העגל מסר משה נפשו על ישראל, שנאמר [שמות לב, לב] 'מחני נא מספרך' [עין ברכות לב]. ונקראו על שמו שנאמר [ישעיה סג, יא] 'ויזכור ימי עולם משה עמו', על כן רצה שגם בפרה זו מראש ועד סוף תקרא על שמו, כי פרה טעמה לשרש אחר העבודה זרה, וכן העגלה ערופה כפרה על שפיכות דמים כי במעשה העגל עברו גם על שפיכות דמים בהריגת חור, לכך נאמר 'ויקחו אליך' שגמר מצוה זו תקרא על שמך.

ועין כי נאמר 'זאת חקת התורה' ולא נאמר 'חקת הפרה', שמע מינה שהתורה והפרה ענין אחד להם, כמו שהתורה נקראת על שמו של משה, שנאמר [מלאכי ג, כב] 'זכרו תורת משה עבדי', כך הפרה תקרא על שמו, וטעם שניהם אחד הוא, כי 'חמישים שערי בינה נבראו בעולם וכולם נמסרו למשה חסר אחת' [נדרים לח], ועל ידי ארבעים ותשעה שערי בינה שהשיג, היה לו מבוא לבוא בסוד ה' לדרוש התורה בארבעים ותשעה פנים טהור ובארבעים ותשעה פנים טמא, כמו שנאמר [משלי ב, ד] 'וכמטמונים תחפשנה', 'מונים' היינו שתי פעמים מ"ט, כי על ידי זה 'אמרות ה' אמרות טהורות מזוקקות שבעתים' [תהלים יב, ז], היינו שבע על שבע.

וכן טעם הפרה: 'נעלם מעין כל חי' אפילו משלמה שנאמר בו 'ויחכם מכל האדם' [מלכים א, ה, יא], ולא נגלית כי אם למשה על ידי ארבעים ותשעה שערי בינה שהשיג, כדמסיק בילקוט שמעוני [רמז תשנ"ט] 'כסף צרוף בעליל לארץ מזוקק שבעתים', ר' שמעון בן פזי פתר קרא בפרשת פרה שיש בה משבעה פעם שבעה. שבע פרות, שבע הזיות, שבע שריפות, שבע כבוסים, שבעה טמאים, שבעה טהורים, שבעה כהנים, אם יאמר לך אדם חסרים הם אמור לו אף משה ואהרן היו בכלל עד כאן לשונו.

ויש לדקדק מה נפקותא יש לן במספר זה עד שדרש עליו פסוק 'מזוקק שבעתים', אלא ודאי דעת בעל מדרש זה ליתן טעם על מה שאמרו במדרש [במדבר רבה יט, ט] 'ויקחו אליך פרה לך אני מגלה סוד פרה ולאחרים היא חקה', ולמה נעלמה מעין כל חי, אלא לפי שיש בה מספר ארבעים ותשעה, וזה רמז שאין לזקק ולצרף כל ענינה כי אם על ידי ארבעים ותשעה שערי בינה שלא נגלו כי אם למשה, על כן היא לאחרים חקה ואפילו לשלמה.

מעלת הצדיק לדורו

'ולא היה מים לעדה' [במדבר כ, ב]

על צד העונש חסרו המים, לפי שלא הספידוה כראוי, כי במשה ואהרן נאמר [עיי' פסוק כט, ודברים לד, ח] 'ויבכו אותם בני ישראל', וכאן לא נאמר 'ויבכו אותה', ונאמר 'ותמת שם ותקבר שם', כי במקום שמתה שם תהא קבורתה לאלתר [עיי' מועד קטן כח.], ונשכחה כמת מלב ולא הרגישו בהעדרה כלל, על כן נחסרו להם המים כדי שידעו למפרע שהבאר היה בזכות מרים.

ורבותינו ז"ל [מועד קטן כח.] אמרו 'שנסמכה מיתתה לפרשת פרה', לומר לך מה הקרבנות מכפרים אף מיתת הצדיקים מכפרת, ולמה נסמכה דווקא לפרה, כי באמת אינה קרבן רק מה שמצינו שקראה הכתוב 'חטאת' [במדבר יט, ט], אבל העיקר הוא 'כשם שהפרה באה לקנח צואת בנה כך הצדקת אם כל חי במיתתה מקנחת צואת תולדותיה'.

וסמיכות זה מביאים המדרשים בארבע מקומות. א, סמיכות מיתת בני אהרן ליום הכיפורים המכפר [ויקרא טו, א. ועיי' בירושלמי יומא א, א]. ב, סמיכות מרים לפרה [מועד קטן כח.]. ג, סמיכות מיתת אהרן לבגדי כהונה המכפרים [פסוק כח.], כמו שדרשו חז"ל [מועד קטן כח.]. ד, סמך מיתת אהרן לשבירת הלוחות [דברים י, ב-ו], לומר שקשה מיתת צדיקים כשבירת הלוחות [ירושלמי שם]. לפי שמן כל צדיק יגיע לבני דורו ארבע מיני תועלת,

האחד הוא, שכל העולם ניזון בזכותו, כמו שאמרו רבותינו ז"ל [ברכות יז.]: 'כל העולם ניזון בשביל חנינא בני וכו'', כמו שבארנו בפרשת ויחי בגורן האטד [בראשית ג, י] ובפרשת אמור בפסוק 'כי אם לשארו' [ויקרא כא, ב], והרי המה כמו האם המניקה את בנה, כמו שנאמר [שיר השירים רבה ד, ב] שני שדיך אלו משה ואהרן, וכן פירש רש"י [שיר השירים ד, ה], וכן מצינו [תענית ט]. שבזכות מרים היה להם הבאר שהיה מספיק לישראל כל צרכיהם, וזהו סמיכות מיתתה לפרה אם העגל הבא לתקן קלקול בנה. השני, שהצדיק מלמדם להועיל דרך ה' ומצוה, על כן דומה פטירתו כשבירות הלוחות. השלישי, שזכותו מגין כצל וכבגד העשוי להציל מקור וחום, ובמותו סר צלם והרי הם ערומים מכל מכסה, כדרך שנאמר [במדבר כ, כט] 'ויראו כל העדה כי גוע אהרן', ודרשו רבותינו ז"ל [ראש השנה ג.]: 'ויראו היו"ד בצירי שנראו, והיינו בהסרת הענן שנמשל לבגד, וזהו סמיכות לבגדי כהונה. הרביעי, שהוא מכפר עליהם במיתתו, זהו סמיכות ליום הכיפורים וקל להבין.

מים - תחילת מריבה

'וירב העם עם משה' [במדבר כ, ג]

בכל התלונות לא מצינו לשון מריבה, כי אם על עסקי מים שתי פעמים. כאן, ובמסה ומריבה [שמות יז, ז], לפי שמן המים נברא המחלוקת, כמו שאמרו רבותינו ז"ל [בראשית רבה ד, ו]. 'מפני מה לא נאמר כי טוב בשני לפי שבו נברא המחלוקת', שנאמר [בראשית א, ו]. 'ויהי מבדיל בין מים למים', ומפורש בקבלה [משלי יז, יד] 'פוטרו מים ראשית מדון', מה שנפטרו ונבדלו המים זה מזה, זהו 'ראשית מדון' והתחלה לכל מריבה, וכן מריבת רועי יצחק 'על אודות המים' [בראשית כו, יח-כב], כי כל זה נמשך בטבע ממים הראשונים, ורבו עם משה שנמשה מן המים [שמות כ, י]. וידו משלה במים בים סוף [שמות יד, טז-כז], ובצור [שמות יז, י]. ולמה לא יוציא לנו מצור החלמיש גם עתה.

ומה שאמרו 'ולו גוענו בגוע אחינו', לא על מיתת הצמא אמרו כן, דאם כן למה סיימו דבריהם [פסוק ה] 'ומים אין לשתות', אלא שראש דבריהם תלונה אחרת וגדולה היא, כי נגזר עליהם 'במדבר הזה יתמו ושם ימותו' [לעיל יד, לה], ודרשו רבותינו ז"ל [סנהדרין קי.]: 'ושם ימותו לעולם הבא', כי מתי מדבר אין להם חלק לעולם הבא, ויש אומרים שעל זה אמרו כאן 'למות שם אנחנו ובעירנו' [פסוק ד], אנחנו שוה לבעירנו, כמו שרוח הבהמה יורדת למטה כך רוחינו.

ואוסיף אני לקח טוב, שעל כן הקדימו לומר 'ולו גוענו בגוע אחינו לפני ה', דומה לאחינו בית ישראל שמתו קודם גזירת 'ושם ימותו לעולם הבא', כי אז היינו שוים לאחינו בחלק העולם הבא, 'ולמה הבאתם וגו' למות שם אנחנו שוה לבעירנו', כי הוא הפך 'בגוע אחינו' אלא 'כמיתת בעירנו'. וזה מיושב מה שהזכירו תחלה לשון 'גועיה' ואחר כך לשון 'מיתה', כי גועיה נאמרה בצדיקים [בבא בתרא טז.], ומיתה שייכא אף בפחותים, וזה מופת שעל גועיה הצדיקים שיש להם חלק לעולם הבא אמרו כן, וכשאמרו 'למות שם אנחנו ובעירנו', אמרו הכמות נבל ימותו כשאר בהמה. וזה פירוש יקר.

אין לירא - כי אין בידו זכות

'ויאמר ה' אל משה אל תירא אותו' [במדבר כא, לד]

פירש רש"י, שהיה ירא שמא תעמוד לו זכותו של אברהם, דאם לא כן קשה וכי משה היה ירא מזרוע בשר ודם באשר ה' אתו, ועוד קשה מאחר שנאמר 'כי בידך נתתי אותו ואת עמו', ואם כן הוה לי למימר 'אל תירא אותו ואת עמו', אלא ודאי שמעמו ודאי לא היה ירא כי ה' אתו, אך מאותו היה ירא פן תעמוד לו זכות אברהם.

ומה שמקשים כאן איך היה ירא מזכות זה, אדרבא הרי באותו זמן היה חוטא ורב מרי, כי כוונתו היה כדי שיהרג אברהם וישא הוא שרה כמו שפירש רש"י שם [בראשית יד, יג], אין זה קושיא כי רש"י פירש כן לפי האמת, שהרי סוף כל דבר הכל נשמע שלא הועיל לו זכות זה, ואם כן סופו מוכיח שכוונתו היתה לרעה ולא לטובה, אבל משה עדיין לא היה יודע סוף הדבר, והיה סבור שלטובתו נתכוין להציל את לוט, על כן היה ירא פן יעמוד לו זכות זה. והשיב לו הקדוש ברוך הוא 'אל תירא אותו כי בידך נתתי', והוה ליה למימר 'כי בידך אתן' להבא, אף על פי שמתת ה' דומה כאילו היא כבר נתונה, מכל מקום במקום שיש לפרשו כפשוטו אין צורך בפירוש זה, וביאור הדבר שמאז ומקדם כבר 'נתתי אותו בידך', כי מעולם לא היה לו שום זכות, ובמעשה ההוא היה נרדף עד חובה והיתה כוונתו לרעה, ונגזר עליו מאז שיהיה נתון לך ומסור בידך, וזה פירוש יקר.